

УДК 336.22

Т.В. ПАЛІЙЧУК,

аспірант Науково-дослідного фінансового інституту Державної
навчально-наукової установи «Академія фінансового управління», (м. Київ)

МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У статті визначено сутність поняття «податкова децентралізація» та запропоновано показники оцінювання ступеня децентралізації структури розподілу податкових надходжень між різними рівнями бюджетної системи. Представлено аналіз стану впровадження в Україні податкової децентралізації як основної складової фіскальної децентралізації, а саме щодо перерозподілу податкових джерел формування бюджетів між органами влади різних рівнів державного управління. Запропоновано механізми поглиблення податкової децентралізації в Україні і визначено умови встановлення оптимального рівня децентралізації податків і зборів та фіскальних повноважень.

Ключові слова: *фіскальна децентралізація, податкова децентралізація, місцеві бюджети, податки і збори, міжбюджетні трансферти, фінансова автономія, місцеве самоврядування, соціально-економічний розвиток.*

Постановка проблеми. Про ефективність діяльності субнаціональних органів влади свідчить виявлення і використання переваг адміністративно-територіальної одиниці, стан розвитку ринку праці, капіталу і товарів, приплив населення тощо. Разом з тим дія своєрідного аналога ринкового механізму виробництва суспільних благ на регіональному та місцевому рівнях стримується низкою факторів, перш за все об'єктивно існуючою нерівністю економічного розвитку територій, ступенем розвиненості сфери послуг, ринків житла, прозорості і достатності інформації, рівнем доходів населення, що впливає на його здатність до міграції.

Для усунення нерівності і забезпечення однакового рівня надання гарантованих державою суспільних благ на території всієї країни в інтересах усього її населення здійснюється додаткове фінансування відповідних видатків із загальнодержавного бюджету. Тобто проблема забезпечення мінімальних соціальних стандартів на території всієї краї-

ни в поєднанні зі свободою вибору переваг населення територій вирішується на основі участі консолідованого бюджету у фінансуванні витрат бюджетів субнаціональних адміністративно-територіальних утворень.

Досягнення оптимального раціонального рівня використання бюджетних коштів можливе шляхом передавання повноважень та фінансових ресурсів із загальнодержавного рівня управління на регіональний і місцевий на основі принципу субсидіарності, тобто за допомогою впровадження фіскальної децентралізації. Оскільки основним джерелом наповнення як державного, так і місцевих бюджетів України, є податки та збори, актуальним є дослідження впровадження податкової децентралізації як вагової складової процесу фіскальної децентралізації.

Аналіз досліджень. Питання пошуку ефективної системи управління державними фінансами, формування самодостатнього місцевого самоврядування у фінансовій сфері, удосконалення системи податкових джерел наповнення місцевих

бюджетів досліджувалися як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, серед яких, зокрема, такі вчені, як В. Андрущенко, В. Базилевич, І. Волохова, С. Гасанов, С. Герчаківський, А. Єніна-Березовська, Т. Єфименко, Ю. Іванов, О. Кабаш, М. Карлін, А. Крисоватий, В. Кудряшов, О. Найденко, В. Опарін, К. Павлюк, В. Федосов, О. Шишко, С. Юрій, Р. Айхенберг, Н. Акаї, Р. Барро Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, А. Вагнер, А. Лаффер, Р. Масгрейв, В. Оутс, Дж. Родден, Г. Роузен, Ж. Сісмонді, Ч. Тібу, Ф. Юсті та ін.

Однак, зважаючи на сучасні процеси трансформації системи управління державними фінансами України, актуальним є поглиблення теоретичних і практичних засад впровадження та розвитку податкової складової фіскальної децентралізації.

Означене дозволяє сформулювати **мету дослідження**, яка полягає у поглибленні теоретико-методологічних та практичних основ податкової децентралізації у контексті подальшого розвитку фіскальної децентралізації в Україні.

Основний матеріал дослідження. В основі ефективної фіскальної децентралізації лежить наявність бази власного оподаткування на регіональному та місцевому рівнях. Доходи, закріплені на постійній чи довгостроковій основі, забезпечують територіальним органам влади стійку фінансову базу для проведення самостійної бюджетно-податкової політики.

Достатня самостійність в бюджетно-податковій сфері дозволяє органам субнаціональної влади регулювати обсяг і якість наданих суспільних послуг згідно з потребами населення відповідної території. Фінансування значної частини витрат за рахунок власних податкових та неподаткових надходжень сприяє підвищенню прозорості витрачання коштів.

Теоретичний аналіз питання податкової децентралізації виявив різноманітні підходи до визначення цього поняття, які наведено в табл. 1. Провівши аналіз наукових праць щодо питання податкової децентралізації, можна стверджувати, що сутність поняття «податкова децентралізація» розкривається за допомогою таких складових, як процес перерозподілу: а) податкових джерел та б) фіскальних повноважень між різними рівнями бюджетної системи.

На нашу думку, податкова децентралізація (або децентралізація у сфері оподаткування) є вагомим складовою фіскальної децентралізації і означає процес наділення субнаціональних органів влади фіскальними повноваженнями, забезпечення регіональними і місцевими податками та зборами для формування фінансової основи довгострокового бюджетного планування та підсилення самостійності в питаннях управління соціально-економічним розвитком адміністративно-територіальної одиниці.

Таблиця 1

Систематизація наукових поглядів щодо трактування поняття «податкова децентралізація»

Автор	Трактування поняття «податкова децентралізація»
І.С. Волохова [1, с. 145]	Підвид бюджетної децентралізації. Розширення і зміцнення прав та повноважень місцевого та регіонального самоврядування стосовно незалежного прийняття рішень та виконання делегованих державною владою повноважень щодо формування територіальних бюджетів за рахунок надходжень податків, зборів та інших обов'язкових платежів
С.Д. Герчаківський, О.Р. Кабаш [2, с. 135]	Процес формування бюджетів органів місцевого самоврядування щодо використання податків і зборів, а також їх впливу на розвиток територій та подолання територіальних диспропорцій
М.І. Карлін [3, с. 289]	Складова фіскальної децентралізації, що дозволяє оптимізувати як доходи, так і видатки регіонів та країни в цілому
О.Є. Найденко, А.О. Єніна-Березовська [4, с. 292]	Можливість органів місцевого самоврядування в рамках своїх повноважень встановлювати елементи податків та зборів, а в деяких випадках впроваджувати власні податки та збори

Податкова децентралізація сприяє більшій прозорості проведення регіональної податкової політики і полегшує громадський контроль за обґрунтованістю витрат, що фінансуються за рахунок податкових доходів місцевих бюджетів. Однак децентралізація може бути ефективною лише в тому випадку, якщо структура місцевих фінансів забезпечує органам місцевого самоврядування можливість виробляти і проводити в рамках наданих їм повноважень політику, що відповідає потребам місцевого населення.

Очікувані позитивні ефекти від впровадження податкової децентралізації (зниження бюджетного дефіциту, збереження ринків і стимулювання їх розвитку, підвищення політичної відповідальності територіальної влади, прозорості та підзвітності її діяльності, зростання рівня і якості життя населення), що визначають її доцільність і роль в управлінні державними фінансами, можуть бути отримані за умови зниження витрат на надання громадських та змішаних послуг, які повинні відповідати пропозиції і перевагам споживачів у просторовому і часовому розрізах і, отже, зможуть більше задовольнити потреби населення відповідної території.

Результати децентралізації податкової системи залежать від того, яким чином організовано процес децентралізації на практиці і які відносини виникають між різними рівнями управління [5, с. 35]. Децентралізація також має вирішальне значення для підтримки фінансових зусиль та ініціатив субнаціональних органів державної влади. Якщо при її раціональному здійсненні децентралізація ініціює підвищення макроекономічної стабільності і добробуту, то при нераціональному вона може призвести до негативних результатів. До негативних наслідків податкової децентралізації відносять, перш за все, можливість посилення вертикального і горизонтального дисбалансу бюджетної системи. Вертикальний дисбаланс проявляється у невідповідності ресурсних можливостей, доступних владі нижчих рівнів, і закріплених за ними видаткових повно-

важень, горизонтальний – у міжтериторіальній асиметрії фіскальних вигід.

Починаючи з 2015 р. в Україні закладено основу децентралізації у сфері оподаткування у результаті прийняття змін до Податкового та Бюджетного кодексів. Серед основних інструментів впровадження реформи фіскальної децентралізації варто відзначити [6; 7]: перегляд нормативу розподілу податку на доходи фізичних осіб; екологічний податок; збір з роздрібного продажу підакцизних товарів; місцеві податки (нерухоме майно, в т. ч. комерційна нерухомість, плата за землю, транспортний податок); нові види трансфертів; місцеві гарантії та запозичення (спрощення процедури); вирівнювання бюджету за доходами, а не видатками та пов'язані з цим можливості участі та впливу громади на прогнозні показники бюджету.

Оскільки зараз триває процес реформування системи управління державними фінансами України [8], актуальним є аналіз наповнення місцевих бюджетів України з точки зору оцінювання рівня податкової децентралізації з метою визначення подальших шляхів удосконалення впровадження децентралізації у сфері оподаткування.

Проаналізуємо статистичні дані наповнення місцевих бюджетів за допомогою таких основних показників податкової децентралізації:

- 1) частка податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів), %;
- 2) частка податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів), %;
- 3) частка податкових надходжень місцевих бюджетів у загальнодержавних податкових надходженнях (податкових надходженнях зведеного бюджету), %;
- 4) частка податкових надходжень місцевих бюджетів у ВВП, %.

Аналіз структури місцевих бюджетів свідчить, що основою формування фінансових фондів місцевої влади були і залишаються податки та збори, що становлять у середньому протягом 2012–2016 рр. 85% усіх надходжень (без урахування міжбюджетних трансфертів) (табл. 2).

Таблиця 2

**Структура надходжень місцевих бюджетів України
(без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2012–2016 рр., %***

Рік	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Інші надходження
2012	85,16	12,53	2,31
2013	86,71	11,53	1,76
2014	86,38	12,12	1,49
2015	81,52	16,72	1,75
2016	87,39	11,02	1,59

* Побудовано автором на підставі даних [9; 10].

Однак врахування міжбюджетних трансфертів показує, що частка податкових надходжень у доходах місцевих бюджетів складає в середньому 37%, а трансфертів – 57% (табл. 3). У 2015 та 2016 роках порівняно з попередніми роками помітно зменшилася частка податкових надходжень у структурі місцевого бюджету, якщо врахувати міжбюджетні трансферти. Вона становила 33,36% у 2015 р. та 34,52% у 2016 р., хоча протягом 2012–2014 рр. у середньому становила понад 39% усього бюджету.

Частка податкових надходжень скоротилася через перерозподіл з початку 2015 р. доходів між державним і місцевими бюджетами, зокрема через часткове зарахування надходжень податку на доходи фізичних осіб, а саме частка податку на доходи фізичних осіб скоротилася з 71,63% усіх податкових надходжень у 2014 р. до 55,92% у 2016 р., середнє значення цього показника за 2012–2014 рр. становить 71,19% (табл. 4).

Таблиця 3

**Структура надходжень місцевих бюджетів України
(з урахуванням міжбюджетних трансфертів) за 2012–2016 рр., %***

Рік	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Інші надходження	Міжбюджетні трансферти
2012	38,11	5,61	1,03	55,25
2013	41,26	5,49	0,84	52,42
2014	37,69	5,29	0,65	56,37
2015	33,36	6,84	0,72	59,08
2016	34,52	4,35	0,63	60,50

* Побудовано автором на підставі даних [9; 10].

Таблиця 4

Структура податкових надходжень місцевих бюджетів України за 2012–2016 рр., %*

Рік	Податок на доходи фізичних осіб	Акцизний податок	Плата за користування надрами	Податок на прибуток підприємств	Місцеві податки і збори	Інше
2012	71,13	1,45	2,04	0,52	6,36	18,51
2013	70,82	1,49	1,32	0,74	8,02	17,60
2014	71,63	0,18	1,63	0,30	9,22	17,04
2015	55,92	7,82	1,04	4,35	27,53	3,34
2016	58,05	7,57	0,98	2,95	26,28	4,17

* Побудовано автором на підставі даних [9; 10].

Однак податок на доходи фізичних осіб, попри переспрямування його значної частки до державного бюджету, продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом джерела доходної частини місцевих бюджетів. Також доцільно зазначити суттєве підвищення частки місцевих податків та зборів у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів у 2015–2016 рр. (27,53% у 2015 р. та 26,28% у 2016 р.) порівняно з 2012–2014 рр., коли цей показник в середньому становив 7,87%.

Аналіз структури податкових надходжень місцевих бюджетів показує, що у 2015–2016 рр. зростала частка акцизного податку – 7,82% у 2015 р. та 7,57% у 2016 р., хоча протягом 2012–2014 рр. у середньому становила 1,04% усіх податкових надходжень. Це пов'язано із закріпленням та зарахуванням до бюджетів територіальних громад (міст, сіл, селищ) акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю під'акцизних товарів за місцем діяльності суб'єктів господарювання відповідно до змін до бюджетного та податкового законодавства у контексті реалізації фіскальної децентралізації.

Аналіз динаміки показника обсягу податкових доходів місцевих бюджетів порівняно із загальним показником податкових надходжень держави в Україні протягом 2012–2016 рр. свідчить про відносну стабільність ступеня децентралізації податкових надходжень, більше того, навіть у 2015 р. порівняно з іншими роками спостерігається найменше значення

(19,3%), хоча саме у цьому році значення цього показника мало бути більшим, ніж у 2012–2014 рр. (в середньому становить 21,7%), оскільки з 2015 р. були внесені зміни до податкового та бюджетного законодавства, якими збільшено кількість податкових джерел місцевим бюджетам.

Одним з показників, що свідчить про економічне зростання та покращання добробуту громадян у контексті цього дослідження, є частка податкових надходжень місцевих бюджетів у ВВП. В Україні у 2015–2016 рр. спостерігається зменшення частки податкових надходжень місцевих бюджетів у ВВП (5,1% у 2015 р. та 4,5% у 2016 р.) порівняно із показниками 2012–2014 рр. (в середньому 5,7%) (табл. 5).

Проте у розрізі податків видно, що частка місцевих податків і зборів у ВВП у 2015–2016 рр. зросла (1,4% у 2015 р. та 1,2% у 2016 р.) порівняно з 2004–2014 рр. (частка в середньому за ці роки становить 0,22%), що свідчить про деяке покращання у формуванні місцевих бюджетів. Загалом частка власних доходів місцевих бюджетів у ВВП знижувалася, а частка міжбюджетних трансфертів з державного до місцевих бюджетів – зростала, що в цілому забезпечило відносно незмінний рівень доходів місцевих бюджетів як частки ВВП впродовж останніх років.

Досвід податкової децентралізації у зарубіжних країнах свідчить, що, незважаючи на великі історичні та інституційні відмінності між країнами, існують спільні особливості визначення структури податкових джерел наповнення бюджетів

Таблиця 5

Надходження місцевих бюджетів України за 2012–2016 рр., % до ВВП*

Рік	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Інше	Усього	Міжбюджетні трансферти
2012	6,1	0,9	0,2	7,1	8,8
2013	6,3	0,8	0,1	7,3	8,0
2014	5,6	0,8	0,1	6,5	8,3
2015	5,1	1,0	0,1	6,2	9,0
2016	4,5	0,6	0,1		8,0

* Побудовано автором на підставі даних [9; 10].

та спектра повноважень субнаціональних урядів у сфері оподаткування.

На практиці в більшості країн застосовується кілька місцевих податків, один з них зазвичай є більш важливим, ніж інші. У світовій практиці застосовують в основному дві моделі місцевого оподаткування [5; 11]:

1. Модель, базована на податках на майно (можливі й інші місцеві податки, проте податок на майно є найбільш важливим). Така модель характерна, наприклад, для Великобританії, Франції, Іспанії та Польщі.

2. Модель, базована на місцевих податках на доход (податок на доход не слід плутати з місцевою часткою надходжень від центрального податку на доход, який є податком загальнодержавного рівня). Така модель функціонує, наприклад, в Данії, Естонії, Швеції, Фінляндії та Хорватії.

3. Змішана модель. У деяких країнах місцеві органи самоврядування можуть вибирати з більшого числа місцевих податків. Так, наприклад, в Угорщині місцеві органи влади можуть застосовувати будь-які з таких місцевих податків: податок на земельні ділянки, податок на будівлі, комунальний податок на приватних осіб, комунальний податок на підприємців, туристичний податок і місцевий податок на підприємства.

Податки на майно в більшості країн Центральної і Східної Європи залежать від типу майна і його кількості, але не від ринкової вартості. Більшість консультантів від імені міжнародних організацій рекомендують провести реформу, спрямовану на впровадження адвалорної ставки податку на майно. Однак така реформа, якщо дотримуватися рекомендацій буквально, може виявитися суперечливою, неконтрольованою з адміністративної точки зору і занадто дорогою.

Цікавим є приклад чеської і словацької систем – максимальна ставка податку на майно диференціюється залежно від розміру міста, де він стягується. У Словаччині, наприклад, максимальна ставка податку в столиці країни (в Братиславі) в 4,5 рази вища, ніж у невеликому селі з населенням менше 1000 жителів. Крім того, місцеві органи влади можуть диференціювати ставку податку залежно від «зони»

міста, в якій розташоване майно [12, с. 60]. Така система значною мірою відображає відмінності у вартості майна, і в той же час вона дешевша і легша для реалізації, ніж звичайний адвалорний податок.

У зарубіжних країнах по-різному підходять до визначення ступеня свободи, що надається місцевим органам влади в питаннях місцевого оподаткування. У більшості випадків встановлюється максимальне значення або діапазон, вище якого або в межах якого місцевий орган влади може приймати самостійні рішення. У деяких країнах місцевим органам влади надається повна свобода у визначенні ставки місцевих податків.

Високий рівень податкової автономії [11], що передбачає наявність власних субнаціональних податків, які є важливим джерелом надходжень регіональних та місцевих бюджетів, характерний для Швеції, Фінляндії, Німеччини, Іспанії, Бельгії, Італії, Франції, Болгарії, Польщі, Чехії, Кіпру, Угорщини, Данії, Литви. При середньому рівні податкової автономії субнаціональної влади власні податки мають меншу вагу у структурі надходжень субнаціональних бюджетів. Такий рівень автономії встановився в Австрії, Латвії, Естонії, Ірландії, Великобританії, Нідерландах, Румунії, Словаччині та в Португалії.

Показники податкової децентралізації свідчать, що найвищий рівень децентралізації податкових надходжень серед унітарних країн ЄС спостерігається у Швеції (36,9%), Данії (26,9%), Фінляндії (22,7%) та Італії (16,4%). У середньому за 2012–2016 рр. частка податкових надходжень, що припадає на регіональний рівень, в Австрії становила 1,6%, в Бельгії – 5,2, в Німеччині – 21,6 та в Іспанії – 32,2%.

Загалом рівень автономії доходів субнаціональних бюджетів свідчить, що найменш залежними від загальнодержавного бюджету є місцеве самоврядування Ісландії, Швеції, Фінляндії, Латвії, Чехії, Словаччини, Кіпру, Словенії, Португалії та Естонії, а найбільш залежною від міжбюджетних трансфертів від центрального уряду є місцева влада Мальти та Румунії [11].

Спираючись на аналіз сучасного стану податкової децентралізації в Україні та

досвід зарубіжних країн у впровадженні децентралізації у сфері оподаткування, можемо запропонувати такі основні рекомендації щодо ефективного застосування механізмів досягнення оптимального рівня податкової децентралізації в Україні:

1. В умовах нерозвинених громадських і політичних інститутів (погіршення фінансової дисципліни; безвідповідальної боргової політики субнаціональної влади, що перешкоджає реструктуризації економіки і призводить до макроекономічної дестабілізації; загострення екологічних проблем; незадовільної якості суспільних благ, що надаються на субнаціональному рівні) особливого значення для ефективно децентралізації набуває розвиток умов інституційної складової довгострокового характеру розподілу фіскальних повноважень і відповідальності між різними рівнями бюджетної системи.

2. Податкова децентралізація має здійснюватися так, щоб не збільшувати загальний податковий тиск на платників податків, а держава має стежити за справедливим розподілом податкового тягаря. Необхідно враховувати співвідношення між ступенем податкової децентралізації і розміром територіальних утворень.

3. Необхідно дотримуватися відповідності рівня децентралізації видаткових повноважень та децентралізації доходних (значною мірою податкових) джерел. Непослідовна податкова децентралізація викликає ризики опортуністичної поведінки субнаціональної влади. Паралельний перебіг двох протилежних процесів (децентралізації видатків з наданням регіонам більшої фіскальної свободи і централізації доходних надходжень при високій диференціації бюджетної забезпеченості місцевого самоврядування) посилює невизначеність і перешкоджає ефективній взаємодії бюджетів.

4. Важливим є наділення субнаціональних органів влади достатніми фіскальними повноваженнями у проведенні бюджетно-податкової політики на своїх територіях. Регіональні та місцева влада прагнуть встановити оптимальний рівень оподаткування за умови відповідності цього рівня податків потребам населення територій в отриманні громадських послуг.

Однак тут субнаціональна влада України помітно обмежена в частині визначення своїх податкових ставок: максимальні і мінімальні ставки регіональних податків регламентує центральний уряд. Крім обмежень на податки, центральний уряд встановлює певний мінімальний набір бюджетних послуг, який місцеве самоврядування має надати населенню незалежно від величини власних податкових доходів.

5. Удосконалення структури міжбюджетних трансфертів має враховувати необхідність підвищення ролі трансфертів, які мають довгостроковий інвестиційний характер, сприяють формуванню структурних зрушень у регіональних економіках і нарощуванню їх податкового потенціалу. Оскільки домінування міжбюджетних трансфертів поточного характеру призводить до того, що регіони з низьким рівнем економічного потенціалу залишаються залежними від фінансової допомоги загальнодержавного бюджету, що знижує їх зацікавленість у самостійному економічному розвитку.

Висновок. Підсумовуючи результати дослідження можемо зробити такі висновки.

По-перше, податкова децентралізація реалізується як процес передавання у повноваження органів нижніх рівнів влади надходжень від відповідних доходних джерел при розмежуванні витратних повноважень, що сприяє посиленню самостійності територій і досягненню балансу загальнодержавних і територіальних інтересів з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів та більш повного задоволення потреб населення в суспільних послугах.

По-друге, аналіз показує, що важливо не тільки забезпечити рівень децентралізації бюджетних доходів і витрат, а й послідовно створювати для субнаціональної влади стимули, що сприяють ефективному і відповідальному управлінню суспільними фінансами.

По-третє, зарубіжний досвід податкової децентралізації свідчить, що ефективною може бути як модель місцевого оподаткування, яка спирається на податки на майно, так і модель, в основі якої лежить оподаткування доходу. Високий рівень податкової

автономії місцевого самоврядування значною мірою сприяє зменшенню залежності субнаціональних урядів від фінансування із загальнодержавного бюджету.

Таким чином, ефективна податкова децентралізації не зводиться до надання субнаціональним органам влади бюджетної та податкової автономії, вона передбачає створення інституціональ-

них умов і регулятивних механізмів, що забезпечують виконання бюджетних правил, також систему стимулів раціонального фіскальної поведінки. Лише в такому контексті податкова децентралізація сприятиме оптимізації інтересів і діяльності органів публічної влади та підвищенню ефективності регіональної бюджетно-податкової політики.

Список використаних джерел

1. Волохова І.С. Податкова децентралізація та методологія визначення її ступеня / І.С. Волохова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / Одес. нац. екон. ун-т. – 2012. – Вип. 3 (46), ч. 2. – С. 144–150.
2. Герчаківський С.Д. Теоретичний логос фіскальної децентралізації / С.Д. Герчаківський, О.Р. Кабаш // Регіональна економіка. – 2009. – № 2. – С. 133–141.
3. Карлін М.І. Податкова децентралізація в Україні: проблеми і перспективи / М.І. Карлін // Економічний форум. – 2016. – № 1. – С. 286–292.
4. Найденко О.Є. Обґрунтування принципів оподаткування як основи зростання конкурентоспроможності економіки країни / О.Є. Найденко, А.О. Єніна-Березовська // Бізнес Інформ. – 2016. – № 10. – С. 291–303.
5. Milan Jilek. Factors of Tax Decentralization in OECD-Europe Countries // European Financial and Accounting Journal. – 2015. – Vol. 10, no. 2. – pp. 33–49.
6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 №71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
7. Про внесення змін до Бюджетного кодексу щодо узгодження норм Бюджетного кодексу із змінами до галузевого та податкового законодавства: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57387
8. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
10. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/>
11. Fiscal Federalism 2016: Making Decentralisation Work / Hansjörg Blöchliger, Junghun Kim // OECD Fiscal Federalism Studies. – 2016. – 152 p.

References

1. Volokhova, I.S. *Podatkova detsentralizatsiia ta metodolohiia vyznachennia yii stupenia* [Tax decentralization and methodology for determining its degree]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen: zbirnyk naukovykh prats* [Journal of Socio-Economic Research: a collection of scientific works], 2012, no. 3 (46), part. 2, pp. 144-150. [In Ukrainian].
2. Herchakivskiyi, S.D., Kabash, O.R. *Teoretychnyi lohos fiskalnoi detsentralizatsii* [The theoretical logos of fiscal decentralization]. *Rehionalna ekonomika* [Regional economy], 2009, no. 2, pp.133-141. [In Ukrainian].
3. Karlin, M.I. *Podatkova detsentralizatsiia v Ukraini: problemy i perspektyvy* [Tax decentralization in Ukraine: challenges and prospects]. *Ekonomichnyi forum* [Economic forum], 2016, no.1, pp. 286-292. [In Ukrainian].

4. Naidenko, O.Ye., Yenina-Berezovska, A.O. *Obgruntuvannia pryntsypiv opodatkuvannia yak osnovy zrostannia konkurentospromozhnosti ekonomiky krainy* [Justification of the principles of taxation as the basis for the growth of the competitiveness of the country's economy], *Biznes Inform* [Business Inform], 2016, no.10, pp. 291-303. [In Ukrainian].

5. Milan Jilek. Factors of Tax Decentralization in OECD-Europe Countries, *European Financial and Accounting Journal*, 2015, vol. 10, no. 2, pp. 33-49.

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2014). *Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo podatkovoi reformy* [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and certain legislative acts of Ukraine on tax reform]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-19> [In Ukrainian].

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2014). *Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu shchodo uzgodzhennia norm Biudzhethnoho kodeksu iz zminamy do haluzevoho ta podatkovoho zakonodavstva* [On amendments to the Budget Code on the harmonization of the rules of the Budget Code with changes to the sectoral and tax legislation]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57387 [In Ukrainian].

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017). *Pro skhvalennia Stratehii reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky* [On Approving the Strategy for Reforming the Public Finance Management System for 2017-2020]. Available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370> [In Ukrainian].

9. Ofitsiyniy veb-sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Official website of the Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <http://www.minfin.gov.ua>

10. Ofitsiyniy veb-sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy [Official website of State Treasury Service of Ukraine], Available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>

11. Hansjörg Blöchliger, Junghun Kim (2016). *Fiscal Federalism 2016: Making Decentralisation Work*, OECD Fiscal Federalism Studies, 152 p.

В статье определена сущность понятия «налоговая децентрализация» и предложены показатели оценки степени децентрализации структуры распределения налоговых поступлений между различными уровнями бюджетной системы. Представлен анализ состояния внедрения в Украине налоговой децентрализации как основной составляющей фискальной децентрализации, а именно перераспределения налоговых источников формирования бюджетов между органами власти различных уровней государственного управления. Предложены механизмы углубления налоговой децентрализации в Украине и определены условия установления оптимального уровня децентрализации налогов, сборов и фискальных полномочий.

Ключевые слова: *фискальная децентрализация, налоговая децентрализация, местные бюджеты, налоги и сборы, межбюджетные трансферты, финансовая автономия, местное самоуправление, социально-экономическое развитие.*

The article defines the essence of the concept of “tax decentralization” and proposes indicators for assessing the degree of decentralization of the structure of distribution of tax revenues between different levels of the budget system. The analysis of the state of introduction of tax decentralization in Ukraine as the main component of fiscal decentralization, namely, on the redistribution of tax sources of budget formation between authorities of different levels of public administration, is presented. The mechanisms of deepening of tax decentralization in Ukraine are proposed and the conditions for establishing the optimal level of decentralization of taxes and fees and fiscal powers are determined.

Key words: *fiscal decentralization, tax decentralization, local budgets, taxes and fees, intergovernmental transfers, financial autonomy, local self-government, socio-economic development.*

Одержано 28.04.2017.